

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Ю.М. Петрушенко, Ю.Г. Шишова
Сумський державний університет, м. Суми

На основі міжнародного досвіду культурної політики проаналізовано ефективність основних джерел фінансування культурної діяльності в Україні на державному та регіональному рівнях. Визначено основні напрямки удосконалення фінансового забезпечення культурного розвитку регіону (на прикладі Сумської області).

ВСТУП

Культурний розвиток країни є важливим чинником міжнародної конкурентоспроможності товарів та послуг. Конкуренція у світі відбувається на рівні культур, а саме – національних культур. Ми цікаві світові своєрідним національним культурним обличчям, тільки в цьому випадку на нас звернуть увагу.

Практика розвинутих західних країн доводить, що культура – це не «утриманка-нахлібниця», а самодостатній феномен, який дає чималий прибуток і водночас набуває високого художнього і духовного рівня. Багато країн світу, особливо європейських, мають величезні надходження до державного бюджету від культурної індустрії. Що стосується України, то на сучасному етапі розвитку держава повинна серйозно і цілеспрямовано підтримувати культуру, щоб вона могла запрацювати як самоорганізуюча система, яка має можливість інтенсивно жити, більше того - заробляти.

Ефективне фінансування культурного розвитку на регіональному рівні, де безпосередньо формується культурна політика, а також стабільна і надійна фінансова підтримка з боку держави в Україні є на сьогодні актуальним питанням для термінового вирішення.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є визначення основних напрямків та надання пропозицій щодо удосконалення фінансування культурної сфери регіону (на прикладі Сумської області). Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення таких завдань:

- на основі аналізу міжнародного досвіду визначити ефективність основних джерел фінансування культурного розвитку на регіональному рівні;
- проаналізувати стан фінансового забезпечення культурної діяльності в Україні в цілому та окремо по регіонах;
- визначити основні напрямки удосконалення фінансового забезпечення розвитку культури регіону (на прикладі Сумської області).

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Міжнародний досвід фінансування культурної діяльності

У більшості розвинутих європейських країн бюджетне фінансування залишається однією з головних форм підтримки сфери культури і мистецтва. Модель державного фінансування культури формується в кожній країні на основі вибору методів, форм і механізмів фінансової політики. На її формування значний вплив мають такі чинники, як традиційні національні культурні переваги, а також розвиток добродійності, спонсорства і меценатства.

Підтримка культури і мистецтва з державного бюджету здійснюється за декількома каналами:

- у формі прямого фінансування;
- за допомогою загальних і цільових трансфертів субнаціональним бюджетам;
- на основі сумісної участі органів влади різного рівня у фінансуванні;
- через незалежні посередницькі структури;
- з використанням механізмів партнерства, на основі змішаного державно-приватного фінансування.

В умовах зниження або відсутності державного фінансування організація культури може здійснюватися двома шляхами: шукати засоби в інших джерелах, або заробляти самостійно. У першому випадку йдеться про добродійність або про ділове партнерство культури і бізнесу. У другому випадку культура сама стає бізнесом і дає початок так званім «творчим індустріям».

Добродійна підтримка (або меценатство) не припускає ніяких вигод для корпорації або підприємця. Вона здійснюється «з любові до мистецтва» або з міркувань соціальної відповідальності.

Для бізнесу співпраця з культурою є не тільки ефективним засобом реклами, просування бренду або формування іміджу. Розвиток конкурентоспроможного бізнесу вимагає сьогодні фантазії і творчого підходу. Тому серед різноманітних форм спонсорства є такі, які припускають допомогу працівників культури в розвитку креативності співробітників компанії або створенні в ній творчої атмосфери (курси акторської майстерності для співробітників, виставки в офісних приміщеннях) [1].

Підтримка культури з боку приватного сектора може стати одним з вирішальних чинників виживання і розвитку організацій культури, особливо в регіонах. При цьому важливо, щоб держава залишалася в ролі одного з партнерів культури, дозволяючи вільно розвиватися відносинам культури і бізнеса.

Іншим способом фінансування культури є створення творчих індустрій. Сьогодні розвиток творчих індустрій є пріоритетом у культурній політиці багатьох країн, а також в діяльності таких міжнародних організацій, як Рада Європи і ЮНЕСКО. Згідно з цим пріоритетом культура стає не тільки витратною сферою, але й двигуном економіки. Крім традиційних культурних інститутів, до творчих індустрій відносять також дизайн, моду, видавничу справу, звукозапис, мультимедіа технології і т.д.

У багатьох європейських країнах формою розвитку творчих індустрій стають «творчі кластери». Ідея полягає в тому, що безліч незалежних невеликих творчих компаній розміщені компактно в певному районі міста, де завдяки цьому створюється своєрідна атмосфера і вельми привабливе творче середовище. Зокрема, завдяки такому сусідству, виникають умови для взаємодії і співпраці між творчими підприємцями [2].

Необхідно зазначити, що ідеальної моделі культурної політики, як і ідеальної моделі держави, не існує. Навіть у таких успішних у культурному відношенні країнах, як Нідерланди, Франція чи Швеція, постійно відбуваються дебати щодо гострих проблем розвитку і збереження культури, що, зрештою, виливаються у законодавчі зміни.

Яскравим прикладом підтримки культури з боку приватного сектора може слугувати досвід Данії. У цій країні амбіції розширення фінансування культури були реалізовані в результаті залучення спонсорських коштів, що відповідно знайшло своє відображення у податковому законодавстві. Значну роль у фінансуванні культури

Швейцарії відіграють фонди, встановлені найбільшими швейцарськими банками. Частка недержавного фінансування культури становить 17% загального обсягу, причому лише 3% припадає на різні фонди, яких у країні понад 1500. 14% видатків на культуру покривають спонсори та меценати, підприємства чи окремі особи. Держава стимулює діяльність спонсорів і меценатів культури шляхом зменшення суми прибутку спонсора, що підлягає оподаткуванню, до 10%. *Італія* представляє модель змішаного фінансування культури, де відповідальність за підтримку культури належить як приватному, так і державному сектору. Однак відношення приватні/державні кошти значно змінилося останніми роками. Чотири державні органи: бюджет, регіональний бюджет, провінціальний та муніципалітет – є основним джерелом фінансування для театрів, бібліотек, архівів, музичної діяльності. З іншого боку, культурна індустрія – преса, кіно, обробка звуку підтримуються за рахунок приватних коштів, що надходять від домогосподарств та реклами. У Швеції останнім часом робиться особливий наголос на ролі культури як важливого чинника регіонального зростання. На муніципальному рівні у Швеції набирає обертів нова тенденція - делегувати державні функції у галузі культури приватним установам. Успішною ініціативою у Швеції є 1800 товариств місцевої спадщини, об'єднаних у Шведську федерацію місцевої спадщини. Метою товариств є збереження народної культури, що відображається у святах, архітектурних пам'ятках, народних промислах, костюмах та усній творчості. Товариства місцевої спадщини є цілковито добровільними й фінансуються за рахунок членських внесків, доходів від лотерей, продажу книжок, квитків, а також грантів від муніципалітетів чи округів [3].

Цікавою є культурна політика Нідерландів, які на сьогодні здійснюють поступовий перехід до бюджетування, орієнтованого на результат (БОР). Основним пріоритетом культурної політики є стимулювання попиту на товари і послуги, що виробляються у сфері культури, а не безпосередня підтримка організацій культури (тобто виробників). Політика має бути націлена на збільшення обсягу ринку культурної продукції і розширення кола її споживачів [4].

Вивчення досвіду західних країн з ринковою економікою дає підстави стверджувати, що всім країнам властивий єдиний підхід до культури як до чинника не тільки духовного, але й економічного прогресу суспільства; вибір видів, форм і методів фінансової підтримки галузей культури і мистецтва залежить від характеру вибраної моделі державного фінансування, а також від пріоритетів і завдань поточної політики; багатоканальне державне фінансування найкраще сприяє залученню коштів в культурну сферу.

Фінансування культурного розвитку в Україні на державному рівні

На сьогодні для більшості закладів, організацій, і навіть підприємств культури державної та комунальної власності головним джерелом фінансових надходжень залишаються бюджетні кошти. Це робить процес функціонування культури в Україні доволі вразливим до фінансових труднощів держави.

Як свідчить статистика, бюджетне фінансування культури в Україні значно зменшилося у 1993-1998 рр. Починаючи з 2001 року обсяги бюджетного фінансування культури зростають, хоча й залишаються скромними за європейськими мірками, їх частково нівелювала інфляція. До того ж зростання видатків на культуру було меншим, ніж зростання ВВП та доходної частини держбюджету, тож у відсотковому вираженні частка витрат на культуру майже не зростала. Частка культури в загальних видатках Державного бюджету України протягом останніх років становила 0,5-1%, з місцевих бюджетів виділялося менше 2%. Заробітна

плата працівників культури залишається значно нижчою, ніж в інших галузях народного господарства [5].

Таблиця 1 – Видатки на культуру і мистецтво у 2001-2007 роках (у млн грн)

Видатки на культуру і мистецтво (по роках):	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
у зведеному бюджеті України	830,2	804,7	1162,9	1471,0	1992,1	2529,5	3189,2
у т. ч. у державному бюджеті України	150,43	170,1	278,6	360,55	549,2	593,5	779,1

Як бачимо з таблиці 1, фінансування галузі зі зведеного бюджету зросло в 2001-2006 роках з 830,2 до 2529,5 тис. грн - в 3 рази. При цьому фінансування з державного бюджету зросло майже в 4 рази, а з місцевих бюджетів, з яких фінансуються, зокрема заклади культури сіл, селищ та малих міст, - лише в 2,8 рази. В 2007 р. збільшилося фінансування зі зведеного бюджету на 26% порівняно з 2006 р., у тому числі з державного бюджету - на 31 %, з місцевих бюджетів - на 24%.

Пріоритети фінансування різняться на державному та на регіональному рівнях. Міністерство культури має дбати передусім про національні та державні заклади культури і мистецтва (театри, музеї, мистецькі колективи, вищі мистецькі навчальні заклади, державні цирки тощо). Воно також витрачає значні кошти на культурно-мистецькі заходи загальнодержавного значення – фестивалі, конкурси, відзначення свят тощо. Натомість регіональні та місцеві органи фінансують передусім бібліотеки, школи мистецтв, клубні заклади, а також місцеві театри та музеї.

Недоліками прямого бюджетного фінансування культури в Україні є: розмитість та невизначеність пріоритетів і нестабільність загального розподілу витрат, незначна роль конкурсних механізмів фінансування конкретних проектів (заходів), а також недофінансування культури, тобто невиконання планових бюджетних показників, що часто мало місце в 1990 роки, але трапляється й тепер [6].

Хоча бюджетне фінансування й залишається основним джерелом коштів для більшості закладів культури, однак власні доходи традиційно є вагомими для багатьох з них. Загалом у 2001 році державні музеї забезпечили 17% своїх бюджетних надходжень за рахунок зароблених коштів, а в 2002 році по всіх державних закладах культури (музеї, заповідники, бібліотеки) частка зароблених коштів у доходах становила майже 30% (це сталося значною мірою через недостатнє бюджетне фінансування – фактично воно становило лише 42,6 % від запланованого). При недостатньому бюджетному фінансуванні мистецькі заклади намагаються заробити якомога більше, однак при нарощуванні бюджетної підтримки дещо втрачають інтерес до фінансової активності [7].

Підсумовуючи огляд фінансового стану галузі культури в Україні, можна зробити кілька висновків.

По-перше, активні зусилля закладів, підприємств і організацій культури, спрямовані на одержання зароблених доходів, забезпечують постійне зростання обсягів таких доходів, та все ж головним джерелом фінансування для більшості залишаються державний та місцеві бюджети.

По-друге, за умов постійного і значного нарощування видатків на культуру в державному бюджеті України останніми роками (2003-2007 рр.), доволі важким залишається фінансове становище галузі в регіонах.

Яскравим свідченням цього є, наприклад, стабільне збереження значної кількості (до 24 тисяч) неповністю зайнятих працівників закладів культури – через брак коштів фонду зарплати.

По-третє, зростання обсягів фінансування культури з державного бюджету виразило такий недолік, як недосконалість існуючих механізмів фінансування.

Усе це гостро порушує дві проблеми – нарощування фінансування культури в регіонах та вдосконалення й урізноманітнення механізмів фінансування культурно-мистецької діяльності на загальнодержавному рівні [8].

Фінансове забезпечення розвитку культури в Україні на регіональному рівні

Що стосується регіонального рівня забезпечення культурного розвитку, то видатки з місцевих бюджетів на фінансування культури зросли в 2004-2006 роках у 1,9 разу. Зокрема, зазначені видатки більш ніж подвоїлися в м. Севастополі, Тернопільській, Вінницькій, Херсонській, Сумській, Хмельницькій, Івано-Франківській, Закарпатській, Черкаській областях. Деяко меншими, ніж у цілому по Україні, були темпи зростання бюджетних видатків на культуру в Донецькій, Луганській, Рівненській областях та м. Києві - 1,6-1,8 разу. Якщо в 2004 році видатки місцевих бюджетів на культуру в розрахунку на душу населення становили по Україні 24,6 грн, то в 2006 р. - 47,4 грн. Найбільшими в 2006 році були видатки на душу населення в містах Севастополі та Києві - відповідно 91,5 та 72,8 грн, а також в АР Крим, Київській, Івано-Франківській, Тернопільській, Хмельницькій областях (50-54 грн).

Для місцевих бюджетів характерне перевищення фактичних видатків на культуру над нормами Мінфіну, призначеними "стимулювати" належне фінансування культури в регіонах. У 2004-2006 роках таке перевищення становило по Україні в цілому відповідно 168,2; 148,8 та 140,8 відсотків. Зокрема, в м. Севастополі - відповідно 249,2; 247,6 та 330,4%; м. Києві - 289,4; 260,0 та 221,1%; АР Крим - 191,8; 173,3 та 162,0.

У 2004-2006 роках значно зросли обсяги позабюджетних коштів, отриманих закладами культури переважно від надання платних послуг. У цілому по Україні це зростання становило 32,4%. Найбільшим воно було в Миколаївській, Сумській, Рівненській, Запорізькій, Вінницькій областях - на 50-70%. Використання позабюджетних коштів є досить різним за напрямками. Хоча переважно вони використовуються на поточні витрати. Наприклад, у Волинській області 21% загального обсягу позабюджетних коштів витрачають на зарплату, 59% - на утримання приміщень та інші поточні витрати, 20% - на придбання обладнання для закладів культури [9].

Протягом останніх років відбулося значне зростання бюджетних видатків на потреби культури, зокрема в сільській місцевості. Водночас бюджетне фінансування сільських закладів культури є недостатнім. Близько 23 тис. працівників культури в регіонах працюють на неповну ставку. Мало коштів виділяється на капітальний ремонт, технічне оснащення закладів культури, поповнення бібліотечних фондів. Зростають обсяги надходження позабюджетних коштів. Але частка цих коштів у більшості областей є незначною.

Розглядаючи фінансування культури на регіональному рівні, проаналізуємо культурну політику в Сумській області безпосередньо.

Сумська область є невід'ємною складовою частиною України – держави з могутнім культурним і духовним потенціалом. Культурно-мистецьку діяльність в області здійснюють 656 клубних та 589 бібліотечних закладів, 11 державних і 121 громадських музеїв, 35 дитячих початкових закладів естетичного виховання та 45 їх філій,

обласний центр народної творчості, два театри, вище училище мистецтв і культури ім. Д.Бортнянського, обласна філармонія, Роменський парк культури і відпочинку [10].

Як і для більшості регіонів України, у Сумській області кошти бюджетів (державного чи місцевих) залишаються головним джерелом фінансування для закладів, організацій культури та культурного розвитку загалом. Заплановані місцевою радою видатки на культуру протягом 2004-2006 років перевищують фактично здійснені видатки, що свідчить про виважену, добре обмірковану політику міської ради [5].

Аналізуючи динаміку видатків з місцевого бюджету та позабюджетних коштів, виявилось, що видатки місцевих бюджетів є основним джерелом фінансування культури на Сумщині. Так, позабюджетні кошти становлять лише 0,8, 0,6 та 0,58% відповідно у 2004, 2005 та 2006 роках від загальних видатків у культурну сферу (рис. 1).

Тенденція перевищення фактичних видатків на культуру над запланованими Мінфіном, яка є характерною на загальнодержавному рівні, чітко простежується і в Сумській області.

За формулою Міністерства фінансів фінансовий норматив бюджетної забезпеченості на одного жителя становив в 2005 році 29,9 грн, а в 2006 році – 41,2 грн. Фактичні видатки відповідно становили в 2005 році 36623,2 тис. грн порівняно з 29740,8 тис. грн, закладеними Міністерством фінансів, і в 2006 році - 50567,0 тис. грн порівняно з 41461,0 тис. грн, розрахованими Мінфіном у 2006 році (таб.2).

Таблиця 2 – Видатки на культуру з місцевих бюджетів у Сумській області

2005			2006			
За формулою Мінфіну, тис.грн	Фактичні		За формулою Мінфіну, тис.грн	Фактичні		Фактичні до Мінфіну
	тис.грн	грн на душу населення		тис.грн	грн. на душу населення	
29740,8	36623,2	29,9	41461,0	50567,0	41,2	122,0

Останніми роками виділяються значні кошти на поповнення бібліотечних фондів, придбання музичних інструментів, капітальне будівництво, технічне переоснащення закладів культури. Так, у 2007 році були здійснені ремонти у 122 клубних закладах, переведено на газове та електроопалення 17 сільських будинків культури, відремонтовано дахи 15 закладів культури, до 152 клубних закладів придбано звукопідсилювальну апаратуру. У 2007 році були завершені також роботи з реставрації обласної філармонії, перенесено орган. У 2006 році з Державного бюджету була виділена субвенція до місцевих бюджетів на придбання українських народних інструментів для музичних шкіл. Сумська область отримала субвенцію в розмірі 429 тис. грн і повністю використала ці кошти.

У 2004 – 2006 роках зросли обсяги позабюджетних коштів, отриманих закладами культури переважно від надання платних послуг. За період з 2004 до 2006 року обсяги позабюджетних видатків збільшилися загалом на 56,5%. Сумська область є однією з областей України, де ці зростання були найбільшими [6].

Згідно з Рішенням Сумської міської ради «Про міський бюджет на 2007 рік» від 27 грудня 2006 року № 310 – МР на утримання 7 установ, що підпорядковуються відділу культури міської ради, було заплановано видатки в сумі 8489,2 тис. грн, у тому числі по загальному фонду – 7981,2 тис. грн, спеціальному – 508,0 тис. грн.

Обсяг видатків загального фонду передбачався на:

- утримання централізованої бібліотечної системи – 2789,4 тис. грн;

- проведення централізованих заходів – 350,0 тис. грн;
- утримання шкіл естетичного виховання дітей – 4535,4 тис. грн;
- утримання централізованої бухгалтерії – 197,5 тис. грн,
- здійснення виплат, визначених Законом України „Про реструктуризацію заборгованості за ст.57 Закону України „Про освіту”, педагогічним працівникам – 108,9 тис. гривень.

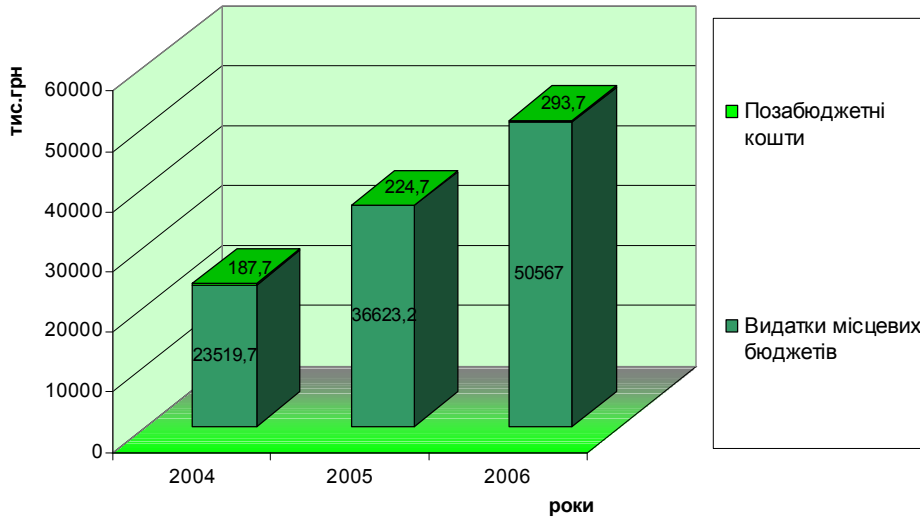

Рисунок 1 – Співвідношення видатків місцевих бюджетів та позабюджетних коштів

Найбільшу питому вагу в структурі витрат займала оплата праці з нарахуваннями, а саме 72,0 відсотка (рис. 2). На придбання предметів постачання і матеріалів, оплату послуг та інших видатків заплановано 931,1 тис. грн, у тому числі на: забезпечення централізованої бібліотечної системи ім. Т.Г. Шевченка періодичними виданнями – 100,0 тис. грн, проведення поточного ремонту – 277,6 тис. грн, встановлення охоронної і протипожежної сигналізації – 150,0 тис. грн. На оплату комунальних послуг та енергоносіїв передбачено 467,8 тис. грн. На капітальні видатки передбачені кошти у сумі 456,4 тис. грн.

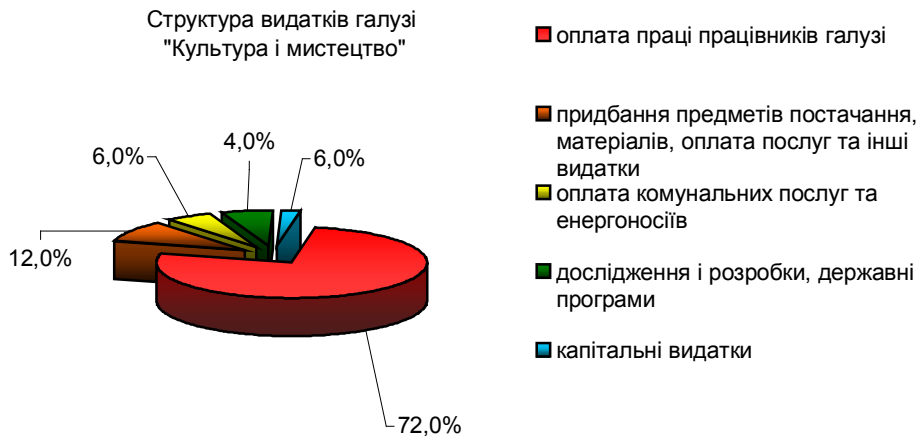

Рисунок 2 - Розподіл видатків загального фонду за структурою

Обсяг видатків спеціального фонду передбачався на:

– поточні видатки – 478,2 тис. грн, з них на оплату праці (без нарахування) – 451,2 тис. грн, на оплату комунальних послуг і енергоносіїв не виділялися кошти;

– капітальні видатки – 29,8 тис. грн, з них на бюджет розвитку не передбачено виділення коштів.

Загалом зі спеціального та загального фондів на культуру та мистецтво було виділено 8489,2 тис. грн [11].

Аналіз інформації про виконання бюджету міста Сум за 2007 рік показав, що видатки на культуру були виконані в повному обсязі і навіть перевищують суму запланованих. Так, перевиконання доходної частини міського бюджету – 13810,6 тис. грн дозволило до кінця року збільшити обсяг видаткової частини порівняно з 2006 роком на 147,2 млн грн (48,5 %) та досягти досить високого рівня її виконання – 450894,6 тис. грн [12].

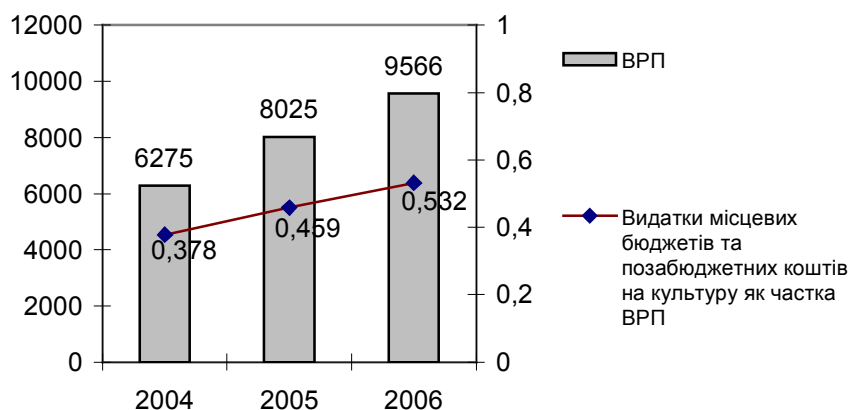

Рисунок 3 – Залежність між зростанням валового регіонального продукту (ВРП) та видатками на культуру з місцевих бюджетів

Аналізуючи графік, бачимо, що між зростанням валового регіонального продукту (ВРП) та видатками на культуру з місцевих бюджетів і позабюджетних коштів за 2004-2006 роки спостерігається прямий зв'язок. Так, якщо у 2005 році ВРП зріс на 27,9%, то видатки на культуру зросли на 21,4%, а у 2006 році із зростанням ВРП на 19,2% видатки на культуру зросли на 15,9%. Це свідчить про послідовну культурну політику органів місцевої влади. Частка видатків на культуру в обсязі ВРП послідовно збільшується кожного року, причому зростає швидшими темпами, ніж ВРП. Так, фінансове забезпечення культурного розвитку в кількісному вимірі є достатнім. Але потрібно подбати про якісний аспект культурної політики. У порівнянні з провідними країнами Європи, такими, як Норвегія, Фінляндія, Голландія, де видатки на культуру становлять 2-3% від загального обсягу ВВП, частка видатків на культуру в Україні є малою – всього 0,3–0,5%. Щоб збільшити її хоча б до 2%, потрібно збільшити ВРП області у 4 рази.

ВИСНОВКИ

Аналіз міжнародного досвіду фінансування, управління та організації культурного життя на регіональному і місцевому рівнях дозволяє зробити висновок, що найбільш ефективним для фінансування регіонального культурного розвитку в Україні може стати використання принципів

культурної політики Нідерландів. Основним пріоритетом голландської моделі культурної політики є стимулювання попиту на товари і послуги, що виробляються у сфері культури, а не безпосередня підтримка організацій культури (тобто виробників). Політика має бути націлена на збільшення обсягу ринку культурної продукції і розширення кола її споживачів — залучення до цього сектора ринку інвалідів, пенсіонерів, представників культурних меншин та ін. Зростання попиту та розширення аудиторії — вимірювані показники, що дозволять контролювати соціальну і економічну ефективність інвестицій в культуру. Щоб зацікавити культурні меншини, організаціям культури, фондам та консультативним органам потрібно включити до складу своїх рад і комітетів представників названих груп. Цей захід сприятиме, з одного боку, появі нових пропозицій на ринку культури, а з іншого — гармонізації міжкультурних відносин. За цією програмою основною формою фінансової підтримки культури і мистецтва в Україні стануть не річні, як раніше, а чотирирічні одноразові або блокові субсидії установам культури. Вони розподілятимуться на конкурсній основі і надаватимуться відразу на чотири роки. Така форма субсидування надасть установам культури більше свободи в проведенні художньої і комерційної політики. Вони зможуть вільно розпоряджатися всією сумою субсидії, але тільки в рамках проекту, на який вона була відпущена. Основним об'єктом зовнішнього контролю стане результативність, тобто соціальна і економічна ефективність витрачання бюджетних коштів.

Аналізуючи фінансування культури в Сумській області і м. Сумах, ми дійшли висновку, що саме цей метод забезпечує найкращі результати.

Веручи до уваги той факт, що для місцевих бюджетів характерне перевищення фактичних видатків на культуру над нормами Мінфіну, які призначені стимулювати належне фінансування культури в регіонах, пропонуємо вдосконалити методику планування розрахунків обсягів видатків на культуру.

По-перше, потрібно враховувати різний ступінь розвитку мережі закладів культури, зокрема мережі шкіл естетичного виховання та їх кадрову наповненість, різну кількість в регіонах нерухомих історичних пам'яток, що потребують значних видатків на ремонт і реставрацію.

По-друге, потрібно використовувати при здійсненні розрахунків видатків на культурний розвиток коригуючі коефіцієнти, які відображали б відмінності регіонів за забезпеченістю закладами культури відносно кількості населення. Наприклад, із двох регіонів із приблизно однаковою кількістю населення більше бюджетних ресурсів за таким підходом повинен отримати той регіон, у якому мережа закладів культури більш розгалужена (більше працівників культури припадає на 1000 осіб населення). Використання такого показника, як кількість працівників культури на тисячу жителів, як узагальнюючого показника розгалуженості (розвинутості) мережі закладів, обумовлено неможливістю використовувати абсолютні показники сумарної чисельності закладів культури, адже заклади є різномасштабними та різнофункціональними (напр., обласна бібліотека не порівнянна з сільською, а до кількості клубів додавати кількість музеїв та бібліотек немає сенсу).

Особливої уваги потребує також підтримка з боку держави у вигляді заходів стимулювання та заохочення таких джерел фінансування культурного розвитку, як спонсорство, патронаж, меценатство.

Так, згідно із ст. 5.2.13 Закону України „Про благодійництво та благодійні організації” сума благодійних пожертв виключається з бази оподаткування податком на прибуток, якщо ця сума не менша ніж 2% і не більша ніж 10% оподаткованого прибутку попереднього звітного періоду. Обсяги благодійної підтримки, що виходять за ці межі,

оподатковуюються на загальних підставах. На наш погляд, такі фіскальні стимули є не досить вагомими, щоб істотно вплинути на розвиток бізнесового благодійництва в Україні. Необхідним є підвищення податкових пільг для добровільних благодійників шляхом підвищення суми допомоги, яку платник має право включити до валових витрат.

SUMMARY

On the basis of international experience in cultural policy is analysed the efficiency of main sources of cultural activity financing in Ukraine on state and regional levels. In the article were defined the conducting directions of the region cultural development financial providing (on the example of the Sumskoy area).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Мазуренко А. Фінансове забезпечення науки і культури: джерела й перспективи // Вісник Національної академії державного управління, 2006.- С. 442-449.
2. Council of Europe/ERICarts, "Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe, 8th edition", 2007.
3. Буценко Олександр Симбіоз ринкової економіки і культури // Український Регіональний Вісник" Випуск № 38 <http://ukraine-today.com/ukr/news-media/analysis/ukrr38.html#n1>
4. Абанкина И. Финансирование культуры в европейских странах: обзор подходов и методов [http:// www.strana-oz.ru](http://www.strana-oz.ru)
5. Національний звіт про культурну політику в Україні. – Київ, 2007 рік.
6. Реалізація державної політики у сфері культури і туризму: пріоритети, здобутки, перспективи. Аналітичний звіт Міністерства культури і туризму України за 2006 рік // www.mincult.gov.ua.
7. Доповідь прес-служби Президента України про внутрішнє і зовнішнє становище України в 2005 році // Економіст. – 2006. – №2. – С.25-75.
8. Дичко Л. Українська культура зробила свій вибір // Культура і життя. – 2006. – №9-10. – С. 1-2.
9. Основні показники діяльності закладів культури і мистецтва області за 2002-2006 рр. // Інформаційний вісник Управління культури і туризму Сумської обласної державної адміністрації, Суми 2007.
10. Культура і мистецтво Сумської області // <http://www.oblrada.sumy.ua>
11. Пояснення до рішення Сумської міської ради «Про міський бюджет на 2007 рік» від 27 грудня 2006 року № 310 – МР – <http://www.meria.sumy.ua>
12. Інформація про виконання міського бюджету міста Суми за 2007 рік // <http://www.meria.sumy.ua>

Надійшла до редакції 28 жовтня 2008 р.